

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Факультет соціології
Кафедра етики, естетики та культурології
Кафедра соціальних структур та соціальних відносин**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заст. декана
філософського факультету

«___» _____ 2021 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заст. декана
факультету соціології

«___» _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОФЕСІЙНА ТА КОРПОРАТИВНА ЕТИКА

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 соціологія
освітній рівень магістр
освітня програма соціологія
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021/2022
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Галина ПОДОЛЯН, Анна ТАЩЕНКО

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «___» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «___» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробники: Галина ПОДОЛЯН, к.ф.н., доцент кафедри етики, естетики та культурології;
Наталія ЦИМБАЛЮК, д.соц.н., професор, професор кафедри соціальних структур та соціальних відносин;
Анна ТАЩЕНКО, к.соц.н., асистент кафедри соціальних структур та соціальних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етики, естетики та культурології

 Ірина МАСЛІКОВА

Протокол № 1 від «27» серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року № 2

Голова науково-методичної комісії (Ірина МАСЛІКОВА)
(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАТВЕРДЖЕНО

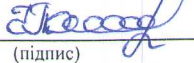
Зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

 Олег МАЗУРИК

Протокол № 12 від «31» серпня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «31» серпня 2021 року № 1

Голова науково-методичної комісії (Тетяна ЧЕРВІНСЬКА)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Мета дисципліни – надати студентам цілісне розуміння кола проблематики професійної та корпоративної етики як актуальних галузей знання та практики.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни:

1. **Знати** основи методології та організації соціологічного дослідження, загальні засади філософських та соціологічних уявлень про мораль, цінності, ціннісні орієнтації, інтереси, моральну культуру, корпоративну культуру, моральну свідомість, довіру, соціальні очікування, основні положення професійної етики антрополога та соціолога.

2. **Вміти** аналізувати інформацію про особливості морально-професійних проблем, обов'язки і деонтологію у професійній діяльності, моральні дилеми, складні морально-психологічні конфліктогенні фактори спільної діяльності у професійній сфері та корпоративній культурі; застосовувати основні поняття, категорії в аналізі соціально-культурних явищ та процесів; виявляти сучасні тенденції розуміння та інтерпретації професійної етики та корпоративної культури, прогнозувати перспективи їх розвитку з урахуванням особливостей професійної діяльності і корпоративної культури в контексті розвитку цивілізаційних процесів в сучасних умовах.

3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією; аналізу, критичного відношення та прогнозування перспектив розв'язання соціокультурних, морально-етичних, морально-психологічних проблем особистісного розвитку та соціального функціонування.

3. Анотація навчальної дисципліни: Навчальна дисципліна «Професійна та корпоративна етика» є однією з загальноуніверситетських дисциплін, які сприяють формуванню особистісних компетенцій фахівця, етично освіченого й морально спрямованого у виконанні професійних обов'язків.

Розглядаються процеси формування морального кредо професійної діяльності соціолога, досвід втілення у професійній взаємодії єдності морального та правового регуляторів духовного життя. Володіння соціологом моральними цінностями визначається як культурний капітал, реалізація якого сприятиме соціальній стабільності, громадській злагоді та порядку, виступатиме своєрідним механізмом соціального контролю професійної діяльності.

Особлива увага зосереджується на таких питаннях сучасних соціологічних практик, що залишаються відкритими для дискусій на нормативному рівні.

Визначається предмет навчальної дисципліни, значення і природа імперативно-ціннісних засад предметно-визначених практик та соціальних відносин, в які вступає людина в процесі здійснення різних видів професійної діяльності; вплив соціальної системи суспільства, соціокультурних умов, етосу на формування нормативних засад та механізмів, за допомогою яких здійснюється ця діяльність. Навчальна дисципліна узагальнює та систематизує сучасні пошуки в напрямі осмислення, критики та пояснення тих чи інших стратегій, тактик та методів професійно або предметно визначених практик. Аналізуються актуальні етичні проблеми соціології як сфери професійної діяльності.

4. Завдання (навчальні цілі):

- визначення специфіки методів етико-прикладних досліджень та етичних суджень;
- уміння використовувати їх у вирішенні конкретних аналітичних і дослідницьких завдань щодо моральних колізій в сучасних практиках;
- ознайомлення з реалізацією моральної свідомості суспільства у нормах та правилах професійної етики соціолога.

Дисципліна спрямована на формування таких програмних компетентностей:

- ЗК 03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- СК 06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність ^{1*})		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
Знати:				
1.1	предмет, методи, завдання, теоретичні основи, причини формування професійно-етичних досліджень, що склалися в сучасних гуманітарних науках	Лекція, практичне заняття	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, підсумкова контрольна робота	5
1.2	критерії розрізнення прикладної, професійної та корпоративної етики	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, презентація	5
1.3	принципи морально-нормативного забезпечення різноманітних професійних сфер	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, підсумкова контрольна робота	5
1.4	методи та механізми розв'язання основних моральних дилем сучасних практик	Лекція, практичне заняття	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях	5
1.5	зв'язок між професійною культурою та професійною мораллю як основою професійної етики	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, реферат, підсумкова контрольна робота	10
1.6	шляхи подолання розриву між загальними моральними принципами та вимогами корпоративної етики	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, презентація, підсумкова контрольна робота	10
Вміти:				
2.1	вести етичний дискурс щодо актуальних питань моральної практики сучасного світу	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, підсумкова контрольна робота	5
2.2	демонструвати знання спеціалізованої літератури із прикладної, професійної та корпоративної етики	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, презентація, реферат, підсумкова контрольна робота	5
2.3	кваліфіковано виявляти моральні конфлікти в конкретних ситуаціях практичної діяльності	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, презентація, реферат	10
2.4	аргументовано вибирати рішення щодо відкритих дилемних моральних проблем	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в	5

			дискусіях, есе, аналітичні огляди	
2.5	формувані потенційно перспективні шляхи виходу із складних морально-професійних чи морально-психологічних ситуацій	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, реферат	5
	Комунікація:			
3.1	вести етичний дискурс щодо актуальних питань сучасної моральної практики	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, реферат, підсумкова контрольна робота	5
3.2	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів, читання новітньої гуманітарної літератури для підготовки до практичних занять та написання самостійних робіт	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, презентація, реферат	5
3.3	презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, есе, презентацій	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, презентація	5
	Автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу із відповідних досліджень, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, презентація, реферат	5
4.2	виробляти критичне відношення до існуючих варіантів інтерпретації і вирішення моральних дилем, морально-професійних і морально-психологічних проблем і конфліктів в сучасних практиках професійної і корпоративної діяльності; формувати власні підходи до вирішення даної проблематики	Лекція, практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, презентація, реферат, підсумкова контрольна робота	5
4.3	усвідомлювати відповідальність за достовірність, об'єктивність та політико-ідеологічну незаангажованість отриманих висновків стосовно проведених досліджень і пояснень щодо аналізу професійних і корпоративних культур	Практичне заняття, самостійна робота	Усна відповідь, доповнення / участь в дискусіях, есе, аналітичні огляди, презентація	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни																	
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3	
ПРО6. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань,	+	+	+		+		+	+				+	+	+				

досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями																				
ПР07. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.				+		+				+		+		+				+	+	+

7. Схема формування оцінки

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.4), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.4); (комунікація 3.1-3.2); (автономність та відповідальність 4.1), що складає 60% загальної оцінки.

Семестрову кількість балів становлять бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складається із балів, отриманих за: 1) аудиторну роботу (усні відповіді, доповнення та участь в дискусіях на практичних заняттях), 2) самостійну роботу (написання самостійної роботи у формі есе, аналітичного огляду, презентації, реферату), 3) контрольні роботи.

7.1. Форми оцінювання студентів:

- **семестрове оцінювання:**

- Усна відповідь, доповнення та участь в дискусіях на практичних заняттях:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 1.6 2.1, 2.2, 2.3 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3 – max 35 / min 21 бал.
- Есе, аналітичні огляди:** РН 1.3, 1.5, 2.1,2.2, 2.4, 2.5, 3.1,3.2,3.3, 4.1, 4.2, 4.3 – max 15 / min 9 балів.
- Презентація:** РН 1.2, 1.6, 2.2, 2.3, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3. – max 10 / min 6 балів.
- Реферат:** РН 1.5, 2.2, 2.3, 2.5, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2 – max 20 / min 12 балів.
- Підсумкові контрольні роботи:** РН – 1.1, 1.3, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 3.1, 4.2 – max 20 / min 12 балів (2 підсумкові контрольні роботи по 10 максимальних або 6 мінімальних балів кожна)

- **підсумкове оцінювання:** залік. Виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання. Студент не може отримати залік, якщо під час семестру набрав менше, ніж 60 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж критичний мінімум, для отримання заліку необхідно обов'язково відпрацювати пропущені теми в усній формі за наявності конспекту (матеріалів) підготовки до вказаного терміну (1 частина навчальної дисципліни) або у вигляді есе (2 частина навчальної дисципліни). Підсумкова оцінка з дисципліни складається із суми кількості балів за семестрову роботу та підсумкових контрольних робіт.

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота за 1 частину		Семестрова кількість балів за 1 частину	
		Min –30 балів	Max – 50 балів
Аудиторна робота: усна відповідь на практичному занятті, доповнення, участь в дискусіях	Теми: 1-4 протягом семестру. У разі відсутності студента на практичному занятті, тему необхідно відпрацювати в усній формі за наявності конспекту (матеріалів) підготовки	«3» x 3 = 9	«5» x 3 = 15
Самостійна робота	Написання самостійної роботи у формі есе	«3» x 3 = 9	«5» x 3 = 15

	чи аналітичного огляду		
	Презентація	«б» x 1= 6	«10» x 1=10
Підсумкова контрольна робота №1	Теми 1-4	«б» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Семестрова робота за 2 частину		Семестрова кількість балів за 2 частину	
		Min – 30 балів	Max – 50 балів
Аудиторна робота: усна відповідь на практичному занятті, доповнення, участь в дискусіях	Теми: 5-8 протягом семестру, оцінюється під час фактичного проведення практичних занять. У разі відсутності студента на занятті тему необхідно відпрацювати у вигляді есе	«3» x 4 = 12	«5» x 4 = 20
Самостійна робота	Реферат: виконується у межах самостійної роботи протягом другої частини семестру та оцінюється по факту завершення і здачі, але не пізніше останнього практичного заняття	«12» x 1= 12	«20» x 1=20
Підсумкова контрольна робота №2	Теми 5-8, протягом тижня після вивчення тем, у кінці останнього практичного заняття	«б» x 1 = 6	«10» x 1 = 10
Підсумкова оцінка з дисципліни		60	100

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна відповідь

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу;

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності;

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, має у відповіді суттєві неточності;

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

2 бали – доповнення змістовне;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

2. Самостійна робота (написання самостійної роботи у формі есе чи аналітичного огляду, презентації, реферату):

Презентація

10-9 балів – репрезентований матеріал багатоаспектно показує обрану тему, глибоку та всебічну обізнаність студента у розкритті та відповідає всім вимогам до даного виду роботи;

8-7 балів – студент у достатньому обсязі презентує тему, вільно нею володіє, але допускаються несуттєві неточності;

6 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності в інтерпретації тематики, робота містить суттєві неточності.

Реферат

Зміст реферату має стосуватися специфіки професійного етикету соціолога в роботі з різними соціальними спільнотами (на вибір: діти, пенсіонери, безробітні, біженці тощо).

Методика виконання реферату: 1) знайти наукову літературу відповідної тематики (не менше 5 джерел); 2) проаналізувати наукову літературу, визначивши специфіку соціальної спільноти (кількісний склад, соціально-демографічні характеристики, психологічні характеристики, характер трудової зайнятості) та фактори, що можуть впливати на поведінку та судження представників даної спільноти; 3) навести приклади з емпіричних досліджень даної спільноти, що свідчать про врахування або неврахування її специфіки, та зробити висновки й рекомендації щодо професійного етикету соціолога в роботі з обраною групою. Дослідницькою базою для виконання реферату можуть бути як наукові статті з презентацією результатів досліджень, так і зразки інструментарію досліджень (опитувальники, гайди фокус-групових інтерв'ю, реєстраційні картки контент-аналізу тощо).

20-17 балів – тема викладена вичерпно і детально, джерельна база велика і різноманітна, висновки та рекомендації обґрунтовані;

16-13 балів – тема викладена достатньо повно, джерельна база не мінімальна, висновки та рекомендації обґрунтовані, але допущені несуттєві недоречності;

12 балів – тема викладена в загальних реченнях, джерельна база мінімальна, висновки та рекомендації мають суттєві хиби.

Есе, аналітичний огляд

5 балів – студент у повному обсязі володіє обраним матеріалом, вільно та аргументовано його презентує, глибоко та всебічно розкриває зміст прочитаного демонструє самостійність аналізу;

4-3 бали – студент у достатньому обсязі володіє матеріалом, вільно його презентує, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження. Допускаються несуттєві неточності.

3. Підсумкова контрольна робота:

10-9 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи;

8-7 балів – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності;

6 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамотійність у виконанні завдань.

7.3 Шкала відповідності оцінок:

Зараховано / Passed	60-100
Незараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Історико-теоретичні засади професійної та корпоративної етики				
1	Етика в контексті “практичного повороту” в філософсько-етичному дискурсі	2		7
2	Прикладна етика як напрям сучасних етичних досліджень	2	2	8
3	Соціально-філософські виміри професійної етики	2	2	7
4	Корпоративна етика та корпоративна соціальна відповідальність	2	2	8
Всього за тематичним блоком №1		8	6	30
2. Морально-правова регламентація професійної діяльності в сфері соціології				
5	Професійність соціологів в умовах кризи та соціальних трансформацій	2	2	7
6	Моральний капітал у професійному та корпоративному середовищі	2	2	7
7	Моральне ліцензування як елемент корпоративної етики	2	2	7
8	«Етика успіху»: ідея та реалізація		2	9
Всього за тематичним блоком №2		6	8	30
ВСЬОГО за дисципліною		14	14	60

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 14 год.

Практичних занять – 14 год.

Самостійна робота – 60 год.

Консультації – 2 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Візуальні дослідження у контексті теорії та історії культури: навч. посіб. / І.І. Маслікова, О.Ю. Павлова, А.М. Тормахова та ін.; заг. ред. В.І. Панченко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2021.
2. Етика. Естетика. Навч. посіб./ за наук. ред. Панченко В.І. – К. «Центр учбової літератури», 2014.
3. Максименко О. Соціолог у розколотій країні: технологія і етика. IX Міжнародні соціологічні читання пам'яті Н. В. Паніної та В. О. Ядова. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 1. С. 146-150.
4. Малахов В.А. Етика спілкування: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2006.
5. Основи етики управління. – Х., 2009.
6. Прикладна етика. Навч. посіб./ За наук. ред. Панченко В.І. – К., 2012.
7. Професійна та корпоративна етика : навч. посіб. / В.Г. Нападиста, О.В. Шинкаренко, М. М. Рогожа та ін.; наук. ред. В.І. Панченко. – К.: ВПЦ «Київський університет, 2019.
8. Сардак С. Е., Гасленко К. С. Внутрішня корпоративна соціальна відповідальність підприємства: теоретичні та практичні аспекти. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 12. С. 342-347.
9. Теоретичні проблеми сучасної етики: навч. посіб. для студ. ВНЗ / [Т.Г. Аболіна, І.В. Васильєва, А.М. Єрмоленко та ін.]. – 2-ге переробл. Та доповн. К.: ВД «Авіценна», 2013.

10. Corporate Etiquette – Do's and Dont's. URL: <https://www.managementstudyguide.com/corporate-etiquettes.htm>
11. Lin, Szu Han Joanna & Ma, Jingjing & Johnson, Russell. (2016). When Ethical Leader Behavior Breaks Bad: How Ethical Leader Behavior Can Turn Abusive via Ego Depletion and Moral Licensing. *Journal of Applied Psychology*. 101. 10.1037/apl0000098.
12. List, J., & Momeni, F. (2017). When Corporate Social Responsibility Backfires: Theory and Evidence from a Natural Field Experiment. *Randomized Social Experiments eJournal*. URL: <https://s3.amazonaws.com/fieldexperiments-papers2/papers/00618.pdf>
13. Smith J., Kalkhove M., Wardman M., Pierre G. D. ST. Communication at Work. A College-to-Career Guide to Success (2019). Partially adapted from Business Communication for Success (2015). URL: <https://ecampusontario.pressbooks.pub/communicationatwork/>
14. Work Etiquette Basics. URL: <http://www.worketiquette.co.uk/WorkEtiquetteBasicsCategory.html>

Додаткові:

1. Баюра Д. О. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті сталого розвитку та інновацій. *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність*. 2020. URL: <http://istc.kpi.ua/proc/article/view/198556/198786>
2. Гриценко Н. В. Апарат композиції корпоративної етики в управлінні. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 65. С. 220-227.
3. Єрмоленко А.М. Соціальна етика та екологія. – К., 2010.
4. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технічної цивілізації. – К., 2001.
5. Красніцька Г. М. Етикет у міжнародних ділових стосунках. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 108. С. 147-149.
6. Леонова О. Корпоративна етика: що це і навіщо вона потрібна в 2020 році. *Нурма*. 10 січня 2020. URL: <https://hurma.work/blog/korporativna-etika-shho-cze-i-navishho-vona-potribna-v-2020-roczii/>
7. Макінтайр Е. Після чесноти: дослідження з теорії моралі / Пер. з англ. – К.: Дух і літера, 2002. – 436 с.
8. Паніотто В. І. Соціологія і маніпуляція. Прес-релізи та звіти Київського міжнародного інституту соціології. 17.07.2020. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=959&page=1&t=11>
9. Роль етикету в культурі службового спілкування. Управління виконавчої дирекції Фонду у Полтавській області, 15.09.2020. URL: http://www.fse.gov.ua/fse/control/pol/uk/publish/printable_article/103162;jsessionid=9DAAB28380F5889C6A32E10933EF2A4D
10. Харун О. А., Кошівська М. В. Кодекс корпоративної етики як загальноприйнятий стандарт міжнародного бізнесу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 20. С. 69-74.
11. Шевченко С. Л. Чи потрібна соціологам професійна етика (досвід викладача ВНЗ). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи*. 2017. Вип. 38. С. 87-91.
12. Albu, Ruxandra & Mandru, Lidia & Suci, Titus. (2017). Impact of Ethics upon Business Success. *Vision 2020: Sustainable Economic development, Innovation Management, and Global Growth*. 203-211.
13. Corporate social responsibility (Guardian News & Media Limited or its affiliated companies). URL: <https://www.theguardian.com/environment/corporatesocialresponsibility>
14. Dorin, Maier & Vadastreanu, Adela & Maier, Andreea. (2015). Is the Success Possible in Compliance with Ethics and Deontology in Business? *Procedia Economics and Finance*. 26. 10.1016/S2212-5671(15)00931-4.

15. Mitchel M. Top Corporate Social Responsibility Trends in 2020. *SmartRecruiters*. May 21, 2020. URL: <https://www.smartrecruiters.com/blog/top-corporate-social-responsibility-trends-in-2020/>
16. Pernell, Kim & Jung, Jiwook & Dobbin, Frank. (2017). The Hazards of Expert Control: Chief Risk Officers and Risky Derivatives. *American Sociological Review*. 82. 511-541. 10.1177/0003122417701115.
17. Rangan V. K., Chase L., Karim S. The Truth About CSR. *Harvard Business Review*. January–February 2015. URL: <https://hbr.org/2015/01/the-truth-about-csr>